

Norrviken

Norrviken är en del av Siljan och har en yta av ca 200 ha. Norrviken är i stort sett likvärdig med Olsnäs-viken, Limåviken och Fudalsviken. Gemensamt för dessa vikar är den självrening som de har haft sedan årtusenden tillbaka. Kraftiga vindar utifrån de stora öppna fjärdarna pressar in tunga vågor som på så vis ger dessa områden friskt syrerikt vatten. För Norrvikens del inträffar detta 4-5 gånger varje sommarhalvår. Norrviken skiljer sig från de övriga genom att den inte har någon som helst tillrinning av färskvatten från å eller bäck.

Tidigare fanns två mindre våtmarksområden, ett söder om viken och ett väster om den inre delen. Dessa områden har inte längre någon betydelse, då det södra odlades upp och ingick i invallningsprojektet och det västra stängdes av då landsvägen Sollerön - Mora kom till.

Norrviken är ett mycket grunt vattenområde, men har ändå som fiskeplats för byborna varit av mycket stor betydelse. På våarna fångades stora mängder gädda genom ryssjefiske. Nästan varje hushåll i byn hade någon eller några mjärdar i mittsvackan av Norrviken. Man vittjade en till två gånger i veckan hela sommaren och kunde plocka upp många fina abborrar.

Innan Norrviken var påverkad i något som helst avseende genom utsläpp eller annat var den en ädel biotop med fint syrerikt vatten även efter stränderna. Utanför strandkanten fanns myriader av olika sorters djurplankton, från de minsta, knappt synliga för blotta ögat till de större på 1 - 2 mm.

Överallt i viken fanns massor av fiskyngel, särskilt av abborre, mört och gädda. Lite längre utåt viken fanns sikyngel efter höstleken, vilka kommit in för att ta för sig av den rika tillgången av plankton.

Varje höst omkring den 25 oktober gick storsiken in på de yttre områdena av Norrviken för lek, en stor och grann fisk med en medelvikt på drygt ett kg. Denna fisk kallades för grundsik och den skimrade i ljus silverbronsfärg när den kom upp i dagsljuset. 4 - 5 st på varje nät var en vanlig fångst. I juli kom småsiken, ryssingen, in i Norrviken för att kalasa på yngel och plankton. Det togs åtskilligt även av den fisken till hushållens behov.

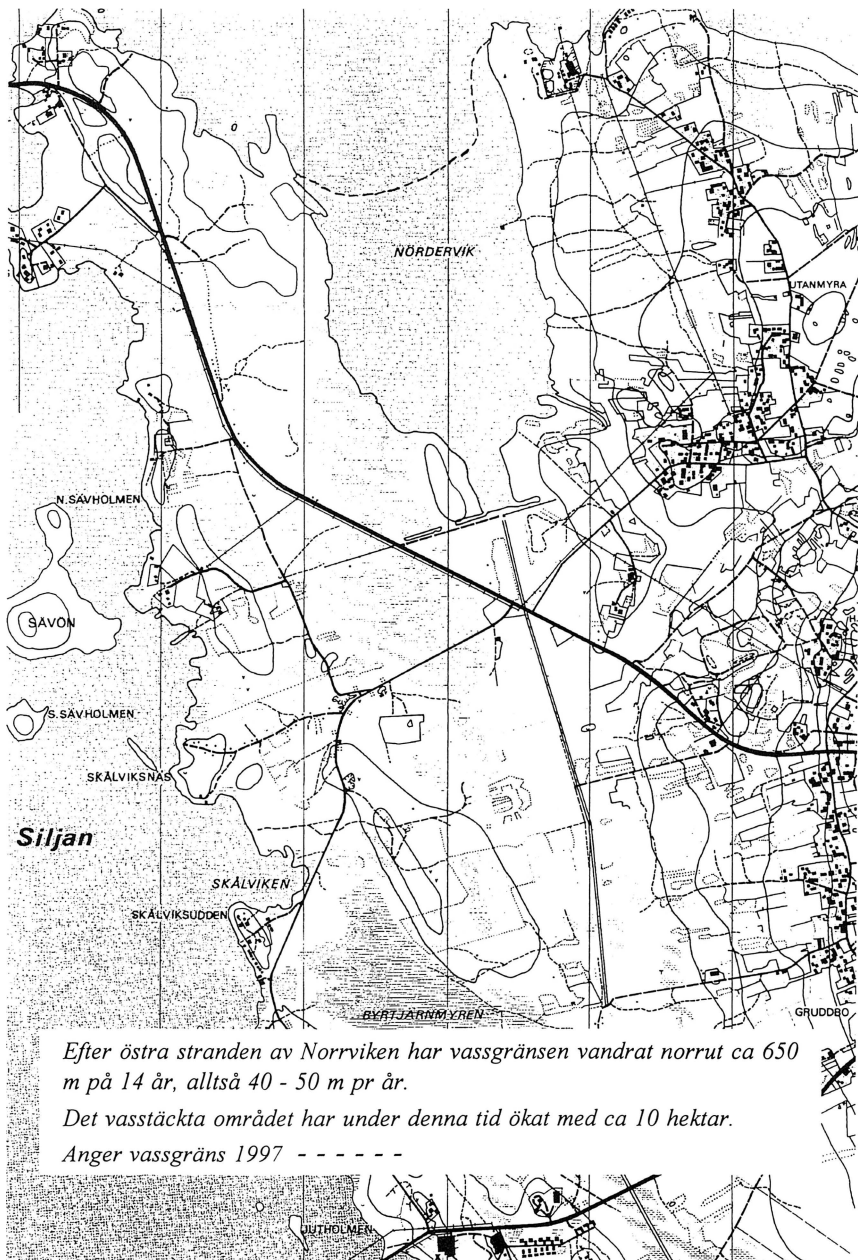
Vass fanns då längst in i Norrviken och den glesnade ut mot den lilla holmen. Man kan gott säga att det var lagom med vass och den var nog också ganska "svältfödd", så den höll sig inom ett avgränsat område, vilket gynnade både fauna och flora.

Våtmarkerna vid Norrviken är ett grunt område vilket framgår av denna vårliga aprilbild. Lågvattennivån i Siljan har torrlagt området. Gesundaberget i bakgrunden är fortfarande snöklätt.

Foto: Karl Stunis

Utanför skogen och yttre buskaget fanns små strandängar av varierande bredd. På dessa ängar växte ett kortvuxet men mjukt gräs, som tålde både överdämningar och uttorkning. Bönderna slog en del av detta gräs som foder åt smådjuren. Där växte också ett antal andra växter som t. ex. orkidéer:

Jungfru Maria nycklar, ängsnycklar, nattviol m. fl. Även andra växter som tätört, kärrspira, humleblomster, kabbeleka, förgätmigej m. fl. Ute i vattnet förekom många olika sorters växter, nämner bara t. ex. andmat (andnate) och gäddnate som de vanligaste.

Vid högsommartid fanns vid dessa strandängar en sagolik doft av sjö, blommor och vildmark. Har vi råd och möjlighet att bjuda kommande generationer på denna upplevelse?

Norrviken har alltid haft gott om fåglar som knipa, skrak, dopping och stora mängder av gräsänder. Fiskgjusen fanns där varje dag och fiskade, likaså hägern. Den var dock så oerhört skygg, att det behövdes tur för att få se den. Tranorna höll till lite längre in i viken på västra sidan, just där rosmyren börjar och går in i skogen. Nästan varje sommar häckade något par där. Norrviken bjöd också på en mycket givande andjakt varje höst. Detta var ett gott nöje för ortborna, vilka då kunde få en extra köttbit på bordet, något som särskilt uppskattades under kriget.

Detta var en liten minneshistorik över Norrviken från 20-tal till 60-tal, där jag försökt tala om vilken otrolig rikedom, som en orörd biotop kan bjuda människorna på.

Norrviken i nutid:

Norrviken som är en del av Siljan följer den årsrytm, som övriga Siljan har. När Siljan ligger uppe i dämningssgränsen 161.78 m.ö.h. är vattendjupet längst in i Norrviken bara 1-2 dm. Detta innebär att när Siljan börjar tappas ner fram på hösten så är snart syddelen av Norrviken torrlagd. I febr. är viken helt torrlagd, vilket gör att tjälen kryper ner i botten över hela viken, för att inte gå ur förrän omkring 15 maj.

När Siljan ligger nere mot tappningsgränsen 159.90 m.ö.h. går vattenlinjen någonstans mellan ytteruddarna på Norrviken. Hela den västra delen av Siljan norr om Sollerön är ett tämligen grunt vattenområde utan någon särskild genomströmning och med ett största djup av 6 m enligt Siljans sjökort. Inte heller förbindelsen med västersjön genom sundet ger någon genomströmning vintertid, då även denna del blir torrlagd.

Att Norrviken blir torrlagd och bottenfrusen varje vinter är helt normalt. Detta skedde även före regleringen, då självavrinning ut i Siljan och dess tröskel i utloppet bestämde vattenståndet. Det intressanta är att vattendomstolen tyckte att den nya tappningsgränsen för regleringen skulle ligga parallellt med den ursprungliga och så blev det. Detta förklarar att Norrviken även i fortsättningen får ha kvar sin vinterfrysta vintervila så som den har haft under årtusendens lopp.

Den enda tillrinningen till Norrviken är avloppsbacken från reningsverket. Detta har nu pågått i drygt 3 decennier. Följden har blivit den, att biotopen

Norrviken, som jag tidigare beskrivit, har blivit ordentligt skamfilad. Genom den monstruösa tillväxt och utbredning som bladvassen fått är inget sig likt längre. Strandängarna med dess gräs och blomster har trängts undan och stora drivor vass ligger utefter stränderna.

Vasstillväxten i Norrviken har tilltagit och vassen har nått en utbredning till i stort sett hela området.

Foto: Karl Stunis

Andfåglarna har flyttat längre ut mot öppna vatten och tranorna har fått dra sig längre norrut efter vänstra kanten för att få någon öppen plats. Plankton och fisk hör inte hemma i denna sfär av orenhet. Algförekomsten blir allt intensivare för varje år och sprider sig längre ut mot sjön. Under högsommaren har vasstråna en beläggning runt om under vattenytan, som gör att de ser dubbelt så tjocka ut som de i verkligheten är, det liknar svampbildning.

Man trodde att vassen skulle ta upp så mycket av det kväve och fosfor, som reningsverket släpper ut till Norrviken att resten kunde vara så gott som försumbar. Detta har visat sig varit en fullständig missbedömning, då vassens växtperiod, när den tar upp mycket näring är ganska kort. Den börjar inte

förrän i mitten av maj, då tjälen har gått ur marken och fortsätter sen i två intensiva månader juni-juli och till omkring mitten av aug., då den så sakta ändrar färg och tillväxten avtar. I sept. är det slut med tillväxten och roten börjar ta tillbaka den näring, som den under sommaren lagrat i stammen och bladen för att etablera nya rotanlag och groddar för nya stammar till kommande somrar. Vassen börjar nu få en sandgul färg och framme i okt. är den grå, vilket visar att det är slut för denna säsong. I slutet av månaden kommer frosten och de innersta delarna av Norrviken blir islagda och det hela upprepas igen, isläggning, torrläggning och bottenfrysning till omkr. 15 maj nästa år.

Att utsläppet från reningsverket går till Norrviken, beror till stor del på att invallningsdiket redan fanns där och det blev både enkelt och billigt att utnyttja detta.

Hur kommer då området att se ut om ytterligare om 3 - 4 decennier av utsläpp?

Karl Stunis